

บทบาทของไทยกับการก้าวสู่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC)

ภายในปีพุทธศักราช ๒๕๕๘ ไทยและประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนอีก ๙ ประเทศ จะก้าวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนตามเป้าหมายที่ผู้นำอาเซียนกำหนดไว้ในปฏิญญาเซบู เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องปฏิบัติตามแผนการจัดตั้งประชาคมอาเซียนทั้งสามเสาให้สมบูรณ์

ในส่วนของ การสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน หรือ ASEAN Political-Security Community (APSC) วิสัยทัศน์ของการสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน อยู่บนพื้นฐานของการจัดตั้งเป็นประชาคมที่มีกติกาและมีการพัฒนาค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน การสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการนำไปสู่การขยายความร่วมมือในประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้างประชาคมที่ทำให้ภูมิภาคมีความเป็นเอกภาพ มีพลวัต และมองไปยังโลกภายนอก และมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

การทำให้ภูมิภาคมีความสงบสุขได้นั้น ประเทศสมาชิกอาเซียนตกลงที่จะร่วมมือด้านการพัฒนาทางการเมืองให้บรรลุเป้าหมายที่จะส่งเสริมธรรมาภิบาล และหลักนิติธรรม ป้องกันการทุจริต ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมประชาธิปไตย อาเซียน โดยมุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง นอกจากนี้จะต้องแก้ไขปัญหาความมั่นคงในรูปแบบเดิมหรือที่เรียกว่า Traditional Security ซึ่งหมายถึงการสงครามและความขัดแย้งระหว่างประเทศ และปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ หรือ Non-Traditional Security เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งครอบคลุม การลักลอบค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ โจรสลัด การลักลอบขนอาวุธ การฟอกเงิน การก่อการร้าย หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

บทบาทของไทยในการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนที่ผ่านมามีการจัดทำแผนการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ มีหลายประการ อาทิ การผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในกระบวนการอาเซียน การส่งเสริมให้คณะมนตรีของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนมีผลงานเป็นรูปธรรม เช่น การสร้างความร่วมมือด้านการรักษาสันติภาพในภูมิภาค การยกระดับบทบาทของรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนในด้านการจัดการภัยพิบัติ และความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้มีการสร้างความโปร่งใสด้านนโยบายและ

ข้อมูลทางทหารในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรูปแบบของการจัดทำรายงานการเมืองและความมั่นคงรายประเทศ

ในกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum- ARF) ไทยส่งเสริมมาตรการสร้างความไว้วางใจ (Confidence Building Measures- CBMs) และการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) โดยไทยจะเป็นเจ้าภาพร่วมกับสาธารณรัฐเกาหลีในการจัดฝึกการฝึกซ้อมการบรรเทาภัยพิบัติในกรอบ ARF (Disaster Relief Exercise- DiREX) ระหว่างวันที่ ๗ - ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถในการบริหารจัดการภัยพิบัติของประเทศที่เข้าร่วม ARF โดยการประสานการปฏิบัติร่วมระหว่างหน่วยงานฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน นอกจากนี้ ไทยผลักดันให้อาเซียนเป็นเขตปลอดอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง โดยผลักดันให้ประเทศผู้มียาขีปนาวุธนิวเคลียร์ลงนามในพิธีสารสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone- SEANWFZ) เพื่อให้หลักประกันต่ออาเซียนในการไม่ใช้ ทดลอง หรือส่งผ่านอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคนี้ ในการจัดการเรื่องภัยพิบัติ ไทยได้ผลักดันจนเป็นผลสัมฤทธิ์ให้ผู้นำอาเซียนได้รับรองแถลงการณ์ผู้นำอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านอวกาศ ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๙ เมื่อ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ เพื่อให้อาเซียนมีการจัดการเรื่องน้ำ อย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ไทยแสดงบทบาทนำในการเสนอปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยอาเซียนปลอดยาเสพติด ค.ศ. ๒๐๑๕ ซึ่งผู้นำได้รับรองในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๒๐ เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๕๕ ซึ่งปฏิญญานี้จะช่วยเสริมสร้างมาตรการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติดร่วมกัน โดยเน้นการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอาเซียน และกับภาคีภายนอก ซึ่งสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้จัดประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศสมัยพิเศษด้านยาเสพติด เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕ เพื่อผลักดันประเด็นที่บรรจุไว้ในปฏิญญาฯ ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น ในประเด็นอาชญากรรมข้ามชาติ ไทยอยู่ในระหว่างการผลักดันประเด็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมให้เป็นหนึ่งในสาขาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติของอาเซียนในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ นอกจากนี้ ไทยได้ผลักดันเรื่องความปลอดภัย ความมั่นคง รวมถึงการพิทักษ์ผลประโยชน์จากการใช้พลังงานนิวเคลียร์ โดยได้ริเริ่มแนวคิดที่จะจัดตั้งเครือข่ายของผู้นำกับดูแลทางนิวเคลียร์ในอาเซียนขึ้นเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และข้อมูล

การวัดผลสัมฤทธิ์ตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน เป็นเรื่องที่ยาก เพราะทำได้ยาก เนื่องจากหลายมาตรการที่กำหนดไว้ในแผนฯ เป็นการสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน ซึ่งกำหนดดัชนีหรือตัวชี้วัดได้ยาก อย่างไรก็ตาม อาเซียนได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนงานฯ หรืออยู่ระหว่างการดำเนิน

แล้วกว่าร้อยละ ๘๐ ส่วนประเด็นที่อาเซียนดำเนินการตามแผนได้น้อยที่สุดคือประเด็นเรื่องการสร้างสันติภาพ ภายหลังความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เนื่องจากตามวิถีอาเซียน (ASEAN Way) อาเซียนจะไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิก จึงไม่สามารถดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวได้

ปัญหาอุปสรรคสำคัญที่สุดในการสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน คือการสร้างค่านิยมร่วมกัน โดยคำนึงถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมการเมือง (political culture) ของประเทศสมาชิกอาเซียน ความละเอียดอ่อนของประเด็นปัญหาในแต่ละประเทศสมาชิก หรือระหว่างประเทศสมาชิกกันเอง ซึ่งจะต้องอาศัยการสร้างควมไว้วางใจหรือเชื่อใจระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น ในระดับประเทศ อุปสรรคที่สำคัญ คือ การที่ประชาชนยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน และการขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน

ในการเตรียมความพร้อมของภาคราชการสู่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยบรรจุการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนเป็นหนึ่งในนโยบายหลักในการบริหารประเทศ ในส่วนของกลไกการผลักดันพันธกรณีต่างๆ ของไทยตามแผนการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน คณะรัฐมนตรีได้มีคำสั่ง เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๕๒ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐกว่า ๓๐ หน่วยงาน โดยมีกระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยประสานงานหลัก เพื่อดำเนินงานขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนงานฯ ล่าสุด หน่วยงานต่างๆ อยู่ในระหว่างการจัดทำแผนปฏิบัติการการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ปี ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นแผนบูรณาการการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนทั้งสามเสา เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา

การก้าวไปสู่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนจำเป็นต้องมีการผลักดันอย่างแข็งขันทั้งจากภายในประเทศ และในระหว่างประเทศอาเซียนด้วยตนเอง จากการหารือในระดับเจ้าหน้าที่ของประเทศอาเซียนด้วยกัน พบว่า ไทยเป็นประเทศที่มีกลไกในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนที่แข็งแกร่งที่สุด รวมทั้งมีกิจกรรมการสร้างการตระหนักรู้แก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ในอีก ๓ ปีที่เหลือ ไทยจะต้องแสดงบทบาทนำต่อไปในการผลักดันประเด็น ซึ่งยังไม่มีความสำเร็จ อย่างเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน เช่น ประเด็นการสร้างธรรมาภิบาล การปราบปรามการทุจริต ความโปร่งใส เป็นต้น นอกจากนี้ จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องและรองรับพันธกรณีต่างๆ ของไทยตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน และแผนการจัดตั้งประชาคมอาเซียนอีก ๒ เสา ด้วย

ภาณุวัฒน์ ปรีชญานุต